

Bazar ertəsi, 10 fevral 1919-cu il, nömrə 110

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 9 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 10 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiati: sətiri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Ağadadaş və Ələkbər Məhəmmədovlar özlərinin istəklə qardaşı **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatın [fevralın] 9-uncu gecəsində fəciyanə [faciəvi] bir surətdə qətl edildiyini öz dost və qövmlər-əqrəbalarına kamali-hüznə [böyük hüznə] xəbər verirlər.

Dəfn günü əlahiddə elan ediləcəkdir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Mina xanım uşaqları ilə öz mehriban və istəklə şövheri [əri] **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatın 9-uncu gecəsində zalım qatillər tərəfindən öz evində fəciyanə bir surətdə qətl edildiyini yəs [kədər] və ələmlə öz dost-aşna və qövmlər-əqrəbalarına xəbər verir.

Dəfn günü əlahiddə elan ediləcəkdir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Şərq-Qafqaz Neft Ticarəti və Səhmdaran [Səhmdarlar] şirkətinin baş kantoru xidmətkarları özlərinin unudulmaz və mehriban müdirləri **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatın 9-uncu gecəsində öz

evində zalım qatillər tərəfindən fəciyanə bir surətdə qətl edildiyini kamali-hüzn və təəssürlə [böyük hüzn və kədərlə] xəbər verirlər.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Əli bəy və Sona xanım uşaqları öz əziz yoldaşları **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatın 9-uncu gecəsi öz evində cəbbar [zülümkar] və zalım qatillər əli ilə fəciyanə qətl edildiyini yəs və ələmlə öz dost-aşnalarına hüzn-ələmlə xəbər verirlər.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Şərq-Qafqaz Neft Ticarəti və Səhmdaran şirkəti idarəsi öz müdiri (direktoru) **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** zalım qatillər əli ilə şubatın 9-uncu gecəsi öz evində fəciyanə qətl edildiyini hüzn və təəssürlə ümuma elan edir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Şərq-Qafqaz Neft Ticarəti və Səhmdaran şirkətinin neft və yağ zavodlarının və neft skladının müdiri, xidmətkar və əməlləri [işçiləri] özlərinin əziz və mehri-

“Azərbaycan” qəzetinin 110-cu nömrəsinin 1-ci səhifəsi

ban baş müdirləri olan **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubətin 9-uncu gecəsində öz evində fəciyə bir surətdə qətl edildiyini kamali-hüznə ümumə elan edirlər.

YANLIŞ BİR AVAZ

İstihalə zamanlarında, yəni bir haldan digər bir hala keçmək zamanlarında hökumət başında durmaqdan daha məsul, camaat işi görməkdən daha müşkül bir iş təsəvvür olunmasın.

Hər şey yerindən tərpənmiş, hər hal digərgün olmuş [dəyişmiş]. Yalnız hökumət müəssisələri, məmurları, idarələri deyil, hər bir şey dəyişmiş; yalnız maddiyyət deyil, mənəviyyət də alt-üst olmuşdur. Əxlaq başqa, nəzəriyyə başqa, hətta namus və eşq məfhumları, məhəbbət və nifrət mənaları da başqalaşmışdır. Böylə bir zamanda cəmiyyəti razı salmaq, məmnun edə bilmək qədər təhlükəli və müşkül bir iş təsəvvür olunmasın.

İştə böylə müşkül bir vəziyyətdə, böylə məsuliyyətli zamanda Azərbaycan Məclisi-Məbusanı müqəddəratı-milləti [millətin taleyini] əlinə almış, Cümhuriyyət gəmisini bu qaynar və daşar bir vəziyyətdə olan tarix dəryasında üzürərək Məclisi-Məbusan kənarına gətirmək yükünü yükələnmişdir.

Fətəli xan Xoyskinin hökuməti təşkil olunduğu zaman, zaman və məkanın iqtizasını [tələbini, ehtiyacını] ölçərək “Müsəvat”, bitərəflər, sosialistlər və “Əhrar” fraksiyonları, milli əqəliyyət [azlıq] nümayəndələri hökumətə etimadla tərz-i-hərəkətlərini bəyan etdilər. Firqə məqsədi deyil, millət və dövlət nəzəriyyəsi xatiri-

nə bir çox nöqsanlara göz örtməyi müvafiq gördülər. Yalnız “İttihad” firqəsi başqa bir rəydə qaldı. Fətəli xanın təbirincə “daşını cibində” saxladı.

O zamanlar mərkəz firqələri, bilxassə [xüsusilə] “Müsəvat”la bərabər sosialistlər də cəhd edir, Parlamana girmək istəməyən qeyri-müslüm sosialistlərə qandırmaq istəyirdilər ki, Azərbaycan Parlamanı xaricində bir idarə, bir çarə yoxdur. Bu nöqtəyi-nəzər üstündə duran türk sosialistləri həqiqətən də bir dövlət nəzəriyyəsi və iş zehniyyəti göstərirdilər. Firqə propaqandasından, firqə məqsədi güdməkdən ziyadə iş və məmləkət xatiri güdüldü.

Azərbaycan istiqlalı nöqtəyi-nəzərinədə duran demokratik firqələr böylə sabit bir nöqtəyi-nəzər təqibi ilə nəhayət bütün müariz [müxalif] firqələrin də Azərbaycan Parlamanını tanımasına səbəb oldular.

Əvvəlcə türk sosialistlərinə “müsəvatçı” sosialist namı [adı] taxan “yoldaşlar” artıq türk sosialistləri ilə birləşmək və anlaşımaqdan bəhs edən məqalələr yazmağa başladılar. Bunun təsiri ilə bizim sosialistlər də məəttəəssüf [təəssüf ki], yanlış bir avaz (ton) götürməyə, əyri bir yola sapmağa başladılar.

“Parlaman demokratik görünmək istəyirsə də, deyildir” – deyə başqalarının nəqəratını təkrarlamaqla zənn etdilər ki, məqsədmüvafiq bir iş görürlər. Firqə məqsədi, propaqanda həvəsi, məmləkət mənafeyi, iş ciddiliyyətinə faiq [üstün] gəlməyə başladı.

Zatən – dedilər – biz bu cür Məclisi-Məbusan düzəltmənin tərəfdarı deyildik. Bunu “hakim firqələr” yaratdılar –

deyə şikayətləndilər. Halbuki Məclisi-Məbusan qanunnaməsini Azərbaycan Şurayı-Millisi onların iştirakı ilə yazmış və onların dəxi təsdiqi ilə nəşr eyləmişdir.

Totalım ki, Parlaman onların istədiyi kimi qurulaydı. Nəticə nə ola bilərdi? Vəlayətlərdən, komitələrdən, şəhərlərdən adam çağırılmayacaq, 44 adamlıq firqə siyahıları bir fərz iki bərabər artırılacaqdı. O zaman 20 “Müsəvat” əvəzinə 40, 10 bitərəf əvəzinə 20, 4 “İttihad” əvəzinə 8, 11 sosialist əvəzinə 22 sosialist olacaqdı. Əcəba 22 sosialist, bu “həqiqi demokratlar” 120 kişilik [nəfərlilik] bir məclisdə əksəriyyət təşkil edə biləcəklərmidi? Yaxud 40 nəfərlilik bir “Müsəvat” sosialistlər və yaxud bitərəflərlə əqdi-ittifaq etmədən [ittifaqa girmədən] bir mərkəz vücuda gətirə biləcəklərmidi? Təbii ki, etməyəcəkdilər. O halda sosialistlər bittəb’ [təbii olaraq] kəndilərindən daha mötədil olanlarla bir ittifaq bağlamalı idilər. Bu nöqtəyi-nəzərdən ilk ittifaq bağlaya biləcəkləri firqə “Müsəvat” olacaqdı.

Halbuki “Müsəvat”ı baltalamağa başlamışlardır. Bu baltalamaq bəlkə də sosialist propaqandası etmək üçün işə yarar, fəqət məmləkət işi üçün zənn etməyiz ki, faydası olsun.

Əcəba, sosialistlərimiz ümumi intixab [seçkiyə] bu qədər ümidvar ikən zənn edirlərmidi ki, sosialist bir əksəriyyət toplaya bilsinlər? Zənn etməm. Madam ki, bu zənn yoxdur, o halda bugünkü, yarınkı və ehtimal ki, daha o biri günkü ittifaqdaşlarını nahaq yerə tanımamazlığa gəlməyirlərmidi?

Yoxsa bu günün “məşəviki” yarının “bolşeviki” deyə mövcud olan nəzəriyyə bizim sosialistlərimiz haqqında damı doğ-

rudur?

Biz buna inanmaq istəməyiz.

Biz qətiyyətlə arzu etməyiz ki, [Pepinov] Əhməd bəyin idarə eylədiyi “Hümmət”, [Nərimanov] Nəriman bəyin idarə eylədiyi “Hümmət” kimi tənqidat və mübarizələrinə feodal və klerikal [dini, dinin təsirini gücləndirməyə çalışan] bir cərəyan müməssilləri [təmsilçiləri] olan sağları unudub, demokratik mərkəzlə eylədiyi mübarizəni zamanın təhəmmül edəmməyəcəyi əndazə xaricinə çıxarsın.

O halda ümid edəlim ki, Parlamamızın sol cinahını təşkil edən sosialistlərimizdə son günlərdə görülən yanlış avaz həman fürsət var ikən təshih olunar.

M. Ə.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

10-uncu iclas. İkinci gün.

Sədr - İclası açaraq, Məhəmməd ağa Vəkilovun qubernatorluqda qalaraq məbusluqdan istefa verdiyini və Seyidov [Mirhidayət] ilə Tağıyev Əşrəfin iki aydan bəri gəlmədiklərindən məbusluqdan xaric hesab edildiklərini bəyanla fraksiyalardan xahiş edir ki, çıxan məbusların əvəzinə sairələrini göndərsinlər.

Ağamalov (Hümmət) - Dünən nazirlərdən birisi dedi ki, hər şeydən ötrü sorğu vermək olmaz. Nazirin sözündən böylə çıxdı ki, sorğu vermək üçün bəzi şərait [şərtlər] mövcud olmalıdır. Əzəmlə [o cümlədən], məsələn, o vaxt sorğu verərlər ki, hökumətin ümumi siyasəti xalqa zərər

ola, daha məsələ, bir naçalnik rüşvət alıb bu barədə sorğu verməzlər.

Bəli, Nəzarətin [Nazirliyin] siyasəti öylə olmalıdır ki, xalqa ondan zərər dəyməsin. Amma bizim Nəzarətlərimizin siyasəti böylə deyildir, zərəri var və nə qədər bu siyasət dəyişməyib, böylə də olacaqdır. Bu siyasət nə siyasətdir? Buna böyük diqqət vermək lazımdır. Bu siyasət indi deyil, türklər buraya qədəm qoyandan başlayıb davam edir və bir müddət də edəcəkdir. Bu siyasət xalqı qorxuda saxlamaq siyasətidir. Şimdiki siyasət, sabiq hökumətin siyasəti, türklərin gəlməsi və onların hərəkətləri həp biri-birinə bağlıdır. Biz burada yoxduq, amma eşidirdik ki, türklər ağır yumruqlarını fəhlə və kəndlilər üzərinə qoyub, onları sıxmışlar. Tərəfi-müqabil dirilmiş, suvarılmış yanmış ot kimi yenidən göyərmişdir. O vaxt Hökumət tikildi, fəqət Parlaman çağırılmadı, çünki Parlaman xalq səsi idi. Əgər Hökuməti Parlaman tiksəydi, böylə olmazdı, amma Parlaman tikmədi. Nuri paşanın qanadı altında tikildi, adını da qoydular... Nə bilim Azərbaycan Cümhuriyyəti. Bu siyasətin ibtidasını [təməlini] o ağalar qoydular ki, indi də gedir. Bu hökumət də o hökumətin tayıdır. Bir məsələ var deyirlər erməninin yaxşısı olmaz, amma bu erməni o ermənidən yaxşı olar. (*Abbasqulu Kazımzadə yerindən: Siz də yaxşı sosialistsiniz!*) Bəli! Bu hökumət o hökumətin tayıdır. Bunun siyasəti onunku kimidir. Bu siyasət də ibarətdir camaatı əzməkdən. Türklərin zamanında qoyulan siyasət bizim hürriyyət və istiqlalımıza ziddir. (*M. Əmin yerindən: Sağ ol!*) Çünki bu siyasət fəhlə və əkinçini əzir, ölüm verir. O yerdə ki, camaatın əksəri zillətdə oldu, o millətin gücü olmaz. Odur ki, biz deyirik: Həqiqi istiqlal şəraitində yaşamaq

istəyənlər həmişə camaatın asayişini təmin etməyə çalışmalıdırlar, nəinki əqəliyyəti [azlığı]. Mən yenə deyirəm, bu hökumət böylə gəlib bir müddət böylə də davam edəcəkdir. Şimdi məndən soruşa bilərsiniz ki, hökumət pis isə nə üçün sosialistlər onu qəbul etmişlərdir? Bunun cavabında deyirəm ki, baxdıq gördük hər tərəfdə işlər fənadır, hər tərəf düşməndir. (*Mərkəzdən və sağdan: Bravo!*) Siyasət barəsində yoldaşım müfəssəl danışacaqdır. Ancaq indi mən bunu demək istəyirəm ki, məmurlar böylə zənn edirlər ki, qüvvəni quldurlarda, qaçaqlarda, adam öldürənlərdə tapmaq olar. (*Məhəmməd Əmin yerindən: Hamı məmurlarmı böylədirlər?*) Bəli! (*Ümumi gülüş*) Amma camaat qulduru hökumət yanında görəndə hökumətin zəifliyinə isnad verir. Avropada adətdir, bir adamı qulluğa qəbul etdikdə ondan attestat istəyirlər. Bizim də attestatımız oğurluq, quldurluq, adam öldürməkdir. Gəncə tərəfdə polislər və strajniklər böylə adamlardandır.

Bizdə bəzi yerlərdə şindi bir adət var. Hər kəs şikayət etsə, onu döyürlər, xüsusən qulluqçudan heç vaxt şikayət etmək olmaz. Yüzbaşidan pristava, pristavdan naçalnikə, xülasə, bir qulluqçudan böyüyünə şikayət etmək qadağandır.

Bir də Nikolay vaxtında, heç hürriyyət olmayan zaman yenə bir kəndxuda seçkisi var idi. Şimdi bu da götürülmüşdür. Mən Qazaxda olanda camaat məscid qabağına yığılmışdı. Yüzbaşı məsələsi vardı. Dedim yüzbaşınız pis isə yenisini seçin. Dedilər necə seçək ki, neçə min manat alıb Mahmudu təyin etmişlərdir.

Şimdi gələk sud [məhkəmə] məsələsinə: məhkəmə işlərinin həpsi polis əlindədir. Sudyalər [hakimlər] bekarçılıqdan

alış-verişə qurşanmışlardır. Sud yoxdur.

Keçirəm dünkü sorğu məsələsinə. Sorğuda deyilir ki, məmurlar rüşvət alırlar. Biz də təsdiq edirik ki, böylədir.

Sonra polis məmurlarının fəna hərəkətindən iki misal gətirərək deyir ki: Rüşvətخورluq yalnız Qazaxda deyil, hər yerdə var. Nazirlər bunu bizdən yaxşı bilirlər. Bunun qabağını almaq, çarə qılmaq lazımdır. Lakin çarə bu deyil ki, hökuməti çıxarasan. Bu hökuməti dəyişsən də iş dəyişməz, çünki Həsən keçəl, ya keçəl Həsən. Hökuməti dəyişmək lazım deyil, siyasətin ruhunu dəyişmək lazımdır. Biz burada hökumətə etimad məsələsindən bəhs etmiriz, çünki ümidimiz yoxdur ki, sonra gələn hökumət bundan yaxşı olsun. Bəs nə etməli? Mən deyirəm xəyanətdə tutulan məmurların həpsinə cəza lazım deyil, var-yoxunu əlindən alıb 8 ay bundan qabaqki halına salmaq lazımdır. Bunun üçün Parlamanda iki komiya təşkil edilsin. Biri istintaq, digəri qanun verən komiya ki, cinayət açıldıqda xainlər milyonçu da olsa milyonları əllərindən alınıb 6 ay əvvəlki hallarına salınsınlar. Yoxsa nə hökumət yaşaya bilər, nə biz.

Sultanməcid Qənizadə - Nazirlərdən birisinin dediyindən böylə çıxdı ki, bu işlər həp türklər gələndən bəri başlanmışdır. Deməli türklərdən əvvəl heç kəs hinə soxulmayırmış, biz istədiyimizi bu uca kürsüdən danışa bilirmişik. Natiq öz insanı ilə desin, doğurdan da böyləmiydi?

Mən bu barədə çox danışmayacağam, öz insaflarına buraxıram. Qoy onların cavabını da öz vicdanları versin. Amma mən deyirəm ki, həmin bu istiqlal və hürriyyət biz azərbaycanlılara türklərin

əli ilə əta edilmişdir. Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan hökumətlərinin öz rəsmi kağızları ilə isbat edirəm ki, nəinki Azərbaycan, hətta Gürcüstan və Ermənistan da istiqlalıyyəti türklər vermişlərdir. (*Sağdan: Sağ ol!*) Burada deyirlər ki, rüşvətخورluq və sui-istimal talçokunu (hərəkətini) türklər vermişlərdir və elmi-təbii [fizika] qanununa görə həmin təhrik sövqü ilə indi də davam edir. Fəqət, məlumunuzdur ki, o qanuna görə hər talçokun hərəkətini bir əks-talçok saxlar. Şimdi əgər o talçok türklərdəndisə və türkdən böyük bir qüvvə varsa, buyursun bir əks-talçok çıxarsın və birincini dayandırsın. Mən bu danışılara Kırilovun məşhur sözü ilə cavab verərəm ki, bu adamlar o şeyə oxşayırlar ki, bir meyvədən yağlanır, fəqət o meyvənin haradan düşdüyünü bilmək istəməyir. Biləks [əksinə] bu gün məmləkətdə xəyanət və cinayət varsa, ondandır ki, həmin qüvvə getmişdir. Şimdi biz gərək çalışaq qara qüvvələri rəf və dəf edək [aradan qaldıraq və uzaqlaşdıraq]. Ancaq o halda millətpərəstlik dili ilə bu minbərdə dediyiniz kimi bayrağımız ucalar, Cümhuriyyətimiz yaşar.

Yenə var

TƏƏSSÜRAT

Üç günlük bir “müharibə”nin şahidi olduq.

Müharibə Parlaman zalında vəqə olub sağ tərəfdən “İttihad” və sol tərəfdən “İttifaq” fraksiyalarının hökumətə qarşı hücumu ilə başladı.

Hücum nəgəhani [qəfil, gözlənilməz] idi.

Bu səbəbdən idi ki, bixəbər hökumət, həngamənin əvvəllərində özünü “müharibə” vəziyyətinə sala bilməyib, “dalbadal” vurulan zərbələri rəddü bədəl edə bilməyirdi [zərbəni dəf edərək özü zərbə endirə bilməyirdi].

Halbuki müxaliflərin bez “kəməndləri” hökuməti dolaşdırdığı halda, neft “atəşləri” də yandırılıb, buğda “güllələri” də yağış kimi yağdırdı.

Sənaye və Ticarət vəziri [naziri] müavinini – ki hücumların əvvəlki hədəf və nişanəsi bu idi – müxaliflər qarşısında müqavimət edə bilməyib ricətə [qaçmağa] məcbur oldu. Müxaliflər onu təqib edib qova-qova Daxiliyyə Vəzarətinə [Nazirliyinə] yaxınlaşdılar. Daxiliyyə vəziri öz Vəzarətini düşmən hücumları qarşısında görüb, tez müdafiəyə qalxdı və mümkün olduğu qədər cansipərənə bir surətdə müharibəyə girişdi. Lakin amansız Qarabəylinin “İttihad” tərəfindən vurduğu şiddətli zərbələri o qədər müəssir [təsirli] idi ki, müdafiəyə macal vermədi. O idi ki, Daxiliyyə Vəzarəti darmadağın olub nə qubernator qaldı, nə naçalnik, nə pristav, nə qaradavoy... Bu meydanı-müharibədə [müharibə meydanında] “küştə”lərdən püştələr [cəsədlərdən təciklər] əmələ gəldi.

Hökumətin mühüm səngərləri olan Daxiliyyə Vəzarəti əldən gedəndən sonra sair vəzarətlər dəxi müdafiəsiz qalıb, bir-bir müxalif hücumlarının qurbanı oldular.

Əhval fəna oldu. Ümum hökumət təhlükə içində idi. Ona görə hökumət bir növ özünü düzəldənə qədər kənardan bir kömək lazım idi ki, müxaliflərin başını qatışdırıb hökumətə fürsət versin.

O idi ki, “Müsavat” firqəsi Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin təhti-komandasında [komandası altında] olaraq böyük bir kömək göndərdi ki, tez gedib hökumətin canını qurtarsın, və illa [yoxsa] “böhran” qorxusu hamını əndişəyə salmaqda idi.

Məhəmməd Əmin vəqədə [həqiqətdə] böyük qoçaqlıq göstərdi. Yetişən kimi müxalifləri çevirmə üsulu ilə əhatə edib, qaçıb qurtarmaq yollarını kəsdi. Ondan sonra müxalifləri bir-bir döyməyə başladı. Əvvəlki zərbələr sol “İttifaq”ın başına vuruldu. Bunların sərkərdələri olan Ağamalızadə yoldaş “ya Əli!” çağırmağa məcbur oldu.

Lakin köməksiz müsəlmanları sosial[ist]-daşnak hökuməti-zaliməsinin pəncəyi-qəddaranəsindən xilas edən türklərdən narazılıq bürüzə verən bir şəxsə Əli kömək durardımı?!

“İttifaq” basıldıqdan sonra növbət “İttihad”ınkı idi. Bunların baş komandanları olan Qarabəyli cənabları ehtiyatsız olaraq özünə aid bir taqım “qara xəbərləri” yada salmaqla öz-özünü tutub Məhəmməd Əminin əlinə verdi...

Müxaliflər basıldıqlarını sezib və qaçmaq yollarını bağlı görüb, Sədiyi-əleyhir-rəhmənin:

“Vəqte-zərurət çu nəmanəd qoriz
Dəst begir əz sərə şəmşire-tiz”
kəlamını yada salıb hökumətdən əl çəkdiilər və “Müsavat”a qarşı “şəmşiritiz” [iti qılınc] çəkdiilər. Lakin müsavatçılar qorxmadılar. Çünki Məhəmməd Əminin şücaətinə əmin idilər. Filhəqiqə [həqiqətdə] Məhəmməd Əmin Rəsulzadə bir nəreyi-yarəsulallah [Ya Rəsulallah nərası] çəkib: “Əgər türkləri Qafqaza gətirdən və Azərbaycanı türk qəhrəmanlarının əli

ilə sosial[ist]-daşnak “samasud”larından [linçlərdən, zülümlərdən] xilas edən – siz deyən kimi – yalnız “Müsavat” oldu-sa, o halda müsavatçılar bununla ancaq fəxr edə bilirlər!” – deyib, bir həmlədə məğlub və məqhur [qəhr olmuş] etdi.

Bu tərəfdən dəxi hökumət fürsətdən istifadə ilə özünü düzəldib və müharib [savaşçı] bir hala salıb, müxaliflərə qarşı əks-hücumlara başladı. İş böylə olduqda “İttifaq” və “İttihad”ın əhvalı, hökumətin əvvəlki halından da betər oldu. Doktor Qarabəyli çox “əlac”lar axtardı ki, zərbələrdən hasil olan yaralarını sağaltsın. Lakin əlacpəzir olmadı [əlac tapmadı]. Bu cürə yaraları sağaltmaq üçün “cərrah” lazım idi. Ağamalızadənin, camaatı qəhqəhə ilə güldürmələri də gülmədən başqa bir mənfəət vermədi.

Bilaxirə [axırda] hökumət “Müsavat” köməyi ilə qalib gəlib, “böhran” zail [yox] oldu və məmləkətimiz böyük bir bələdan qurtuldu.

Doğrudan, bu nə iş idi?

İçimiz və çölümüz pusquda duran gizli və aşkara düşmənlərlə dolu olduğu bir halda “İttihad” firqəsinin bu nazik zamanda hökuməti yıxmaqdan məqsədi nə idi?

Hərçi bada bad deyib xüsusi intiqam almaq, yoxsa məmləkətə mənfəət yetirmək niyyətilə “bacarıqsız” hökuməti düşürüb “bacarıqlı”sını qoymaq?

Əgər intiqam qəsdı imişsə, vay olsun bizim halımıza ki, müqəddəratımızı “hərçi bada bad”a qurban etmək məqsədli fikir sahiblərimiz varmış!...

Əgər “bacarıqsız” və “bacarıqlı” söhbəti isə, bu halda ki, istiqlalyyətimiz hələ rəsmən tamam deyildir, hökumətin bacarığını – Fətəli xan Xoyski demişkən – Ta-

ğiyev fabrikasının bez arşını ilə ölçmək olmaz, bəs nə ilə ölçmək olar?

Zənnimcə tomsonların və milnlərin: “Azərbaycanda ancaq Azərbaycan Hökuməti tanınacaqdır” məzmunlu sözlərinin, kimin səy və çalışması və aqılanə və müdəbbiranə [ağıllı və uzaqqörən] politikası nəticəsi olduğu keyfiyyətinin əhəmiyyəti-fövqəladəsi ilə ölçmək gərəkdir.

Ola bilsin ki, “İttihad” fraks[iy]asının “bezi düz ölçə biləcək” kandidatları var; fəqət bu kandidatlar, bugünkü siyasət və vəziyyətin nə qədər nazik və rəqıqliyini də [incəliyin və həssaslığını da] layiqi ilə ölçə bilərlərmi? Və hərgah bu gün Azərbaycan məmləkətinin halı “İttihad”çıların sözlərinə görə “cəhənnəm”dirsə, əcəba bu “cəhənnəmi” döndərib də “cənnət” halına sala biləcək adamları varmı ki, bunları düşürüb də onları qoyaq?

Və bir də vəqədə “bez” oğurlayanlar, rüşvətخورlar və sair cinayət sahibləri varsa və şikayət bunun üstündə isə, o halda o cürə xainləri hökumət əli ilə tutdurub məhkəməyə vermək lazımdır, daha hökuməti itələyib yıxmağın mənası nədir?!

Üzeyir

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İngiltərənin məlumatı-rəsmiyyəsi

Birinci Könüllü Süvari Qolordusu komandanı general Pokrovskinin məktubuna nəzərən general, Mozdok şəhərini işğal ilə bolşeviklərdən 10 min əsir tutmuşdur. Fevralın 3-də Çerdonnının da işğalı gözlənilir. Buradan qoşunların bir hissəsi Qudermesə, 2-nci hissəsi isə Kizlyara get-

məli idi.

Fevralın 6-da general Kolesnikov iki top, bir neçə pulemyotla bir dəstə qoşunu Staro-Klavdovskiye götürmüşdür. Onun yerdə qalan qüvvəsi fevralın 7-8-ində Qroznıya göndəriləcəkdir.

- Dağıstan Hökumətinin məlumatı-rəsmiyyəsinə görə, dağıstanlıların dəstəsi Aksayın altında hər bə hazır dırlar.

İngilis təyyarələri

Fevralın 3-də Şamilqalada (Petrovsk) olan ingilis təyyarəçiləri yarım diviziya miqdarında olan bolşevik qoşunları üzərinə bomba tökmüşlərdir. Fevralın 5-ində isə Qroznıda olan qışlaların [kazarmaların] üzərinə bomba tökülmüş və orada yanğın başlamışdır. Qroznının qərbi cəhətində dəmiryola və Naurskinin yaxınlığına bomba atılmışlardır.

Türkiyədə böhrani-vüzərə

Odessa - İstanbuldan verilən xəbərlərə nəzərən, [Əhməd] Tofiq paşa kabinəsi istefa vermişdir.

Spartakların qaçması

Son spartak çıxışında iştirak etmiş Berlinin sabiq qalabəyisi Exkordn İsveçə qaçmışdır. Hökumət tərəfindən bu vaxta qədər həbs edilməmiş olan sair spartak başçıları da qaçmaq fikrindədirlər.

* Rıqa - Libavadan xəbər verildiyinə nəzərən, ingilis gəmiləri Libava iskaləsinə [limanından] getmişlərdir. Litvanın burjuaz hökuməti Libavadadır. Rusiya ordusunun sabiq əfsərləri silah altına dəvət edilmişlərdir.

* Orenburq – (3 fevral) Beş günlük fasilədən sonra, dünən bolşeviklərin izdihamlı iclasları vaqe oldu. İclasda intixab edilmiş [seçilmiş] komissiyaya şura intixabı [seçilməsi] mühəvvəl [həvalə] edilmişdir.

* Paris - Şimali Rusiya Hökuməti başçısı Çaykovski, Berqen təriqi [yolu] ilə Parisə Sülh Konfransına əzimet eyləmişdir [yola düşmüşdür]. Çaykovski Rusiyada bolşeviklərlə mübarizə barəsində Vilsonla müşavirədə bulunacaqdır.

* General Dot ilə Peter Kolber Transvaal və Oranj cümhuriyyətləri namından [adından] burlara istiqlalıyyət verilməsi barəsində Vilsona bəyannamə təqdim etməli olduqlarından, Cənubi Afrika hökumətləri bu generalların Avropaya getmələrini qadağan eyləmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

İstanbul – Nyu-Yorkdan xəbər verilir ki, Amerika Parlamanı Cümhuriyyətçi firqəsinin nümayəndəsi senator Lodj xarici işlərə baxan komissiyaya öz firqəsi namından zeyldəki [aşağıdakı] sülh şərtnaməsini təqdim eyləmişdir:

- 1) Mərkəzi Avropa dövlətləri bütün hərbi xərcləri ödəməlidirlər.
- 2) Ümumi və xüsusi müəssisələrə sualtı müharibəsindən verilən zərərlər hakəza [həbələ] həman dövlətlər tərəfindən verilməlidir.
- 3) Müharibə zamanında dinc əhaliyə yetişən zərərlər hakəza verilməlidir.
- 4) Mərkəzi Avropa dövlətləri tərəfindən Müttəfiqlərin bütün məsarifəti-hərbiyyələri [hərbi xərcləri] və birinci növbətdə Belçika, Fransa və Serbiyanın dava

xərcləri verilməlidir. Bu məbləği verənədək Mərkəzi dövlətlərin maliyyəti [maliyyəsi] Müttəfiqlərin kontrolu altında olmalıdır.

5) Elzas-Loren Fransaya qaytarılmalıdır.

6) İtaliyanın iddia etdiyi yerləri qaytarılmalıdır.

7) Bir neçə türk əyalətləri türklərdən alınıb Müttəfiqlərin təhti-himayəsində [himayəsi altında] olmalıdır.

8) Dardanel Müttəfiqlərin kontrolu altında olmalıdır.

9) Serbiya, Albaniya, Romaniya və Yunanistan özlərinin milli ittihadını [birliyini] vücuda gətirməlidirlər.

10) Lehistan [Polşa], cənubi slavlar və çex-slovaklar müstəqil olmalıdırlar.

11) Rusiyada asayiş bərpa edilməli, Almaniyanın Rusiya işlərinə müdaxilə etməməsi üçün təminat alınmalıdır.

12) Almaniya müstəmləkələri Almaniya qaytarılmamalıdırlar.

13) Kill və Helqoland kanalları Müttəfiqlərin kontrolu altında olmalıdır.

14) Brest-Litovsk və Bükreş əhdnamələri [müqavilələri] ləğv edilməlidir.

15) Mərkəzi dövlətlərin hərbi gəmiləri Müttəfiqlərə verilməlidir.

16) Mərkəzi dövlətlər tərk-silah edilməlidir.

17) Sülh şəraitinə [şərtlərinə] əməl edilənədək Mərkəzi dövlətlər qitələrdən [hissələrindən] bəziləri Müttəfiqlər tərəfindən istila edilməlidir.

18) Yalnız Kayzeri deyil, Lahey Konfransının qətnaməsinə xələl yetirənlərin hamısı məhkəməyə verilməlidir.

19) Beynəlmiləl həkəm [arbitr] və Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] tə-

sis edilməlidir. Mərkəzi dövlətlər sülh şərtnaməsini əmələ gətirməyincə və öz qitələrinə azadlıq verməyincə bu müəssisələrə buraxılmayacaqlardır.

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Əsgərliyə dair

Balaxanı-Sabunçu polis müdiri tərəfindən təhti-idarəsində [idarəsi altında] bulunan cəmi kəndlərin kəndxudalarına 5 şubat tarixi ilə aşağıda surəti yazılan təmimnamə [yazılı göstəriş] göndərilmişdir:

Bu axırıncı günlərdə görürəm ki, kəndxudalar əsgərlik işlərində çox səhlənkərlilik edirlər. Məsələn əsgərləri istənilən gündə gətirməyib və çoxusunu heç də gətirmirlər və gətirmədiklərinin səbəbini yazıb bildirmirlər. Əsgərlərlə bərabər özləri də gəlməyirlər. Halbuki Hökumətimizin əvvəlinci və mühüm işi əsgərlik məsələsidir. Kəndxudalar bu böyük işi səhl [asan, bəsit] sayırlar. Ona görə cəmi kəndxudalara əmr edirəm ki, əsgərlik işləri hər bir qulluqdan əvvəl və mühüm olan o[n]-ların vəzifəsidir. Kamali-diqqətlə əmələ gətirib, heç bir vəchlə təxəllüf eyləməsinlər [zidd getməsinlər; işdən yayınmasınlar] və onları xəbərdar eyləyirəm ki, hərgah, bu barədə cüzi bir xilafı-qanun hərəkət və səhlənkərlilik olunarsa, Hökumətin və cənab Hərbiyyə nazirinin mənə verdiyi ixtiyara görə onları ən şiddətli cəza və tənbehə düçar edəcəyəm və həmçinin müqərrər eyləyirəm [qərara alıram] ki, nə surətlə olubsa hərbi komitələrin yazıb göstərmədikləri əsgərlik sinnindəki [yaşındakı] cavanların siyahısını 5 günə qədər yazıb mənə pişnihad [təqdim] eyləyəsizin və bu

müddət keçəndən sonra, hərgah bir nəfər gizlədilmiş cavan məlum olarsa, komitəylə bərabər kəndxudalar da qanunun ən şiddətli cəzasına giriftar olacaqlar.

*Balaxanı-Sabunçu polis müdiri:
Lütfəli bəy Əmircanov*

* 8 şubat 1919, şənbə günü saat 2 bədəzzəval [günortadan sonra] Sabunçu-Ramanı-Zabrat-Balaxanı məntəqələri mədənlərində çalışan müsəlman fəhlələri tərəfindən bəvəsiqə intixab edilmiş [vəsiqə ilə seçilmiş] nümayəndələr Balaxanı mədənlər mərkəzi “Müsavət” şöbəsi idarəsində heyəti-idarə əzası məiyyəti ilə [idarə heyəti üzvlərinin iştirakı ilə] mitinq quraq:

1) Parlamənla münasibətimiz;
2) Fəhlə Vəkilləri Şurası [Fəhlə Deputatları Soveti] və bələdiyyə seçkilərinə nəzərimiz məsələləri müzakirə edildi.

Nəticədə:

1) Ümum müsəlman işçiləri tərəfindən Parlamənə etimad və etimadnamə təqdim edilməsi təhti-qərara alındıqdan sonra;

2) Seçkilər xüsusunda zirdə [aşağıda] yazılmış qərar qəbul edildi:

Biz Azərbaycan müsəlman işçiləri, milli Parlamənımız və Parlamən müqabilində məsul Hökumətimiz və Hökumət Şurasında Məsai Nəzarətimiz [Əmək Nazirliyimiz] mövcud olduğundan, Fəhlə Vəkilləri Şurasına ehtiyacımız yoxdur. Bələdiyyə seçkisi isə Hökumət tərəfindən demokratik üsulla bələdiyyə seçkisi xüsusunda təşəbbüsatda bulunmaq üçün vəqti-lüzumunda [lazım olan vaxtda] Parlamən vasitəsilə tədbirlər görülməyi mümkündür. Əqəliyyət [azlıq] təşkil edən və

təndaşlarımızın məzkur [deyilən] seçkilərdən məqsədləri iqtisad nöqtəyi-nəzərindənsə, Fəhlələr İttifaqı kifayətdir. Bir daha şura intixabına [seçkisinə] lüzum yoxdur. Əgər yenə siyasi intriqalar çevirməksə, o vaxt bilmiş olmalıdırlar ki, biz müsəlman işçiləri, Azərbaycan istiqlalına müziri [zərərli] olan bütün maddələri dəf etməkdə tam heysiyyətimizlə mücahidə edəcəyiz [cəhd edəcəyik, mübarizə aparacağıq].

*Mitinq sədri: Rəhim bəy
Cahangirzadə*

Katib: Yusifzadə Əbdürrəhim

CƏMIYYƏTI-XEYRIYYƏ

Cümə günü, şubatin 7-si, gündüz saat 2 radələrində Şəhər Dumasının zalında Cəmiyyəti-Xeyriyyənin ümumi iclası oldu. Hazirun [iştirak edənlər] 50 nəfərdən ziyadə idilər.

İclas ikinci dəfə çağırıldığından müftü, şeyxülislam, qazi və sair üləma [din alimləri] və sair əşxas [şəxslər] hazır idilər.

Əliağa Həsənovun sədarəti ilə məclis açılır. Həsənzadə cənabları halımıza dair müxtəsər bir nitq söyləyib ümumi iclasa bir sədr seçilməsini təklif edir. Əksəriyyətlə Qasım Qasımzadə intixab olunur. Qasım Qasımzadə cənabları müfəssəl gözəl bir nitq ilə fəqəranın indiki halını təsvir və Cəmiyyəti-Xeyriyyənin dağılmış, yanmış binasının yenidən təmir olunmasının tövsiyyəsi və zəkətin verilməsi barəsində təkidatda bulunub, nədənsə bu barədə danışan yoxdur deyir. Bir vaxtda ki, cəmi işlər yatıb, məxluqun bir qədəri varlanıb, bir çoxu acından həlak olmaq dərəcəsinə gəliblər, yaxşı olardı ki, yeni intixab olunacaq möhtərəm idarə üzvləri cidd-cəhd

edib bir çox milyonlar qazanmış ağalardan ianə cəm edib Cəmiyyəti-Xeyriyyənin binasını yenidən təmir etməklə bərabər dülgərlər, bənnalar və qeyri fəhlələr orada işləyib aclıq bəlasından bir növ xilas olsunlar və bədəhu [sonra], sədr bir katibi-ümumi [ümumi katib] iclasa dəvət edir. Əksəriyyətlə İbad Əlizadə intixab olunur.

Sədrdən sonra bir neçə nəfər nitq söyləyib idarə intixabına şüru edilir [başlanır]. Əksəriyyətlə cənab Hacı Zeynalabdin Tağıyev fəxri sədr və üləmalardan isə müftü Mustafa əfəndi [Əfəndizadə], Axund Molla Ağa [Ağaəlizadə], Ağa Mirməhəmmədkərim [Mircəfərzadə] və Axund Əbdürrəhim [Hadizadə] idarəyə fəxri üzv intixab olunurlar. Sonra örtülü seçki ilə 12 nəfərdən ibarət zeylədəki [aşağıdakı] şəxslər idarə üzvü intixab olunurlar:

Əsədulla Əhmədzadə, İsmayıl bəy Səfərəlizadə, Qasım Qasımzadə, Əbdüləli bəy Əmircanzadə, Qəni Məhəmmədzadə, Musa bəy Əmircanzadə, Hacı Qasımzadə, Mirzə Əsədullazadə, Məhəmmədəli Salehzadə, Yusif Mehdizadə, Abbas Eyvazzadə, Mehdi bəy Hacinski və Ağa Qədirzadə.

İdarəyə kandidat intixab olunur. Təftiş komitəsinə isə açıq seçki ilə əksəriyyətlə 4 nəfər – Abbasəli Kərimzadə, Yusif Hüseyinzadə, Yusif Əhmədzadə və Mahmud bəy Axundzadə intixab olunurlar.

Üləmalar ilə əğniyələrin [varlıların] yekdigərinə [bir-birlərinə] söz verdiyindən, ələlxüsus Ağa Mirməhəmmədkərim ağanın “Olmasın ki, yenə tənbellik edib hər kəs öz evində rahat oturaq, zaman işləmək və hümmət zamanıdır və qeyrə” söyləməyindən ümidvaram bir an qəflət etməyib iclasda söylənən gözəl nitqlər və fikirlər qövldən feilə [sözdən işə]

gələ və fəqəranın halı nəzərə alınıb bir növ yaxşılaşdırıla və zalımlar əli ilə yanmış “İsmailiyyə” binası tez bir zamanda təmir olunub dağdar olmuş [dağlanmış] ürəklərə təsəlli ola. Hümmətül-rical təqləül-cibal.

M. Ə. Qasımzadə

DAĞLI MƏHƏLLƏSİ

Bakının bir guşəsində “Dağlı məhəlləsi” namı [adı] ilə məruf [bilinən] bir camaat yaşayır ki, nədənsə unudulmuş və bəlkə siyahıdan cızılmış və bir guşeyi-nisyanə [unudulma guşəsinə] atılıb qalmışlardır. Sanki bu zavallı dağlılar o qədər mənfur, o qədər vəhşi imişlər ki, bunları islah etmək bir yana dursun, hətta hallarına yanmaq, dərdlərinə bir çarə aramaq da böyük bir qəbahət ədd [hesab] olunmuş ki, nə Şəhər İdarəsi, nə Mərkəzi Ev Komitəsi və nə də demokrat deyə fəryad edən ictimaiyyətlər [sosialistlər] bunların adlarını belə eşitmək istəməyirlər.

Müstəbid hökumət zamanında “padişahımız urusdur” deyə tən qəzaya verib bir növlə günlərimizi keçirirdik. İnqilabdan sonra da “hökumət bolşevikdir, divan yox, divanxana yox” deyə hərə başına çarə aramaq fikrində oldu.

Təşəkkürlər olsun ki, bu gün Azərbaycan ismində bir türk, bir islam hökumətimiz vardır və lazım görülsə, qanımızla onun istiqlaliyyətini müdafiə edəcəyiz.

Bu gün Azərbaycan qeydkeşləri də fəlakət və cəhalət içində boğulub qalan bir Dağlı camaatı dəxi olduğunu bilməlidirlər. Dərdimizi söyləyəcək, halımızı dinlə-

yəcək bir fəryadrəsimiz [fəryadımıza çatan] olar ümidi ilə qəzetə ilə də olsa ələmlərimizi bildirəlim. Fəqət, bu barədə müfəssəl məlumatı sonraya qoyub da hələlik bir qaç mühüm məsələlərlə iktifa [kifayət] edirəm.

1) Neyçün Dağlı məhəlləsində polis tərəfindən bir qaç nəzarətçi bulunmayı ki, qəbristanlığın ağac xaçlarını qarət edib putu 10 manata satanlara cəzası verilməyir?

2) Neyçün tamam şəhəri qorxuya, təşvişə salan müsri [yoluxucu] xəstəliklərin dəfinə çalışanlar zəhmət qəbul edib bir dəfə də olsa Dağlı məhəlləsinə nəzarət yetirməyirlər? Biləks [əksinə], şəhərdən zibili daşıyıb Dağlı məhəlləsinin yanındakı qar ambarlarına tökürlər.

3) Hər yeri işıqlandırmaq istəyirlər. Bu barədə Bələdiyyə ilə Sentrodomun da [Mərkəzi Ev Komitəsinin də] çalışmaları bəllidir. Lakin dağlılar işıqdan da məhrum. Onlar ki, xərcləri də özlərindən, bir il bundan əqdəm [qabaq] Dumaya ərizəylə müraciət edərək işıq istəmişlərdi. Səbəb nə isə onlara işıq verilməyir!

4) Hər yerə baxırsan ev komitələri nizam və qayda üzrə, fəqət Dağlı məhəlləsinə gələndə hərə özü üçün bir siyahı düzəldərək komitə sədri olmuşdur.

Əgər Mərkəzi Ev Komitəsi bunlardan bir şey gözləyirsə, onda bunları nizam və qaydaya salmalıyıq. Yoxsa, qadın və uşaqlardan ibarət komitə sədrilərindən bir fayda bəkləməklə çarə olammas.

Dağlı məhəlləsindəki ev komitələri təzədən təşkil olunmalı, iş bilən bacarıqlı adamları aralarından seçməli və onlardan lazımı vaxtında məlumat tələb olunmalı, vəillə [yoxsa] hər kəs özü üçün komitə

olub keyfi istədiyini yaparsa, nə bu gün əsgərlikdən qaçıb gələn vətən və millət xainlərini bulmaq olar və nə də əyri-oğruların qədəri azalar və nə də camaat adına ərzəq alıb-satanların tamamı əksilər.

Müxtəsər, dağlı məhəlləsinin halına bir canı yanan, islahına çalışan bulunarsa, bugünkü cahil dağlılardan gələcəkdə Azərbaycan üçün mənfəət verən sağlam vücut əmələ gələcəyinə ümid etmək olar.

Dağlı

AZƏRBAYCANDA

Böyük və Kiçik Dəhnə qəryələri [kəndləri]

(Şəki uyezdi)

Bizim bu iki yekdigərinə [bir-birinə] mərbut [bağlı] 2 min xanəni havi [evdən ibarət] Böyük və Kiçik Dəhnə nam köylərimiz elm və maarifcə pək geridədir. Hal-hazırda nə bir ibtidai (qız və erkək) məktəb və mədrəsələrimiz və nə də adi bir məhkəmə (sud) xanələrimiz vardır. Əvvəlləri hökumət tərəfindən məcburiyyətlə təmin edilmiş məhkəmələrimiz (sudlarımız) və məktəblərimiz (şkolalarımız) vardı. Qız və erkək uşaqlarımız türkcə və rusca hər gün təlimlər alırdılar. Şimdi isə məsum uşaqlarımız səfil və sərgərdan tozlu və çamırlı küçələrdə oynamaqla, atılıb və düşməklə gün keçirirlər.

Və bir dəxi biri digərinin haqq və muzdunu verməkdən imtina edərsə, bir idarə və məhkəmə yoxdur ki, ona şikayətdə bulunub bu zavallı məzlumun haqq və muzdu alınıb kəndinə iadə olunsun [qaytarılsın].

Hal-hazırda 6 nəfər böyük ruhani alimlərimiz vardır və bir nəfər də Türkiyədə təhsil etmiş gənc müəllimimiz vardır ki, bihümmət camaat bunları daima avarelikdə qoyub əsla vəz və nəsihətlərinə etina etməyirlər.

Keçən sənələrdə zavallı alimlərimiz üz suyu tökərək camaatımızın taxıl xırmanlarını dolanıb zəkat (üşr) toplayırdılar. Ta sənəvi [illik] ailə azuqələrini kifayətə hüsula gətirirdilər. Bu sənə isə camaatımızın hökumət tərəfindən üşrləri tamam toplanıb Şəki şəhərinə göndərildi. Bu bəhanə edilərək alim şəxslərimizə maaş verilməyir.

Ali-şan Azərbaycan Parlaman üzvləri hüzzuri-səadətlərinə bu məruzəni təqdimə cəsarətlə, ziyadəsiylə təmənnada bulunuruz ki, Şəki uyezdidin ümum köylüləri əsrarına [sirlərinə] vaqif, yəni hər dəftərxana camaatından ən mötəbər bir şəxs sənəvi [illik] maaşla müdir intixab edilib [seçilib], Şəki şəhərində “köylülər müdirləri” namı ilə bir idarəxana təşkilinə müsaidə verilsin. Bu şəxslər daima köylülərin dini, milli və sair mühüm ehtiyaclarını nəzəri-etinaya alıb sərfi-hümmətlərini məcburiyyətlə camaatlarına icra edib lazımı binagüzarlığında bulunsunlar [lazımı addımları atsınlar]. Zira, Şəki məmurları köylülərin lazımı binagüzarlığında daima qüsur göstəririlər.

Nəsrəddin Məsumzadə

Cavanşir qəzasında

Fevralın 7-sində Tərtərdən Daxiliyyə nazirinə böylə bir teleqraf göndərilmişdir:

Fevralın 3-də 30 nəfər müsəlləh [silahlı] Ağdərə ermənisi Dursun və Xaçaturun başçılığı ilə Qatallıların malqarasını aparmışlardır. Ermənilərlə müsəlmanlar arasında atışmalar başlanıb, Qurban Al-

lahverdi oğlu yaralanmışdır. Bir inək ölmüşdür. Nəticədə mal sürüsü ermənilərdən alınmışdır. Bu əhval Şuşadakı ingilis komandanlığına məlum edilmişdir. Nə qədər ki, dinc əhali arasından Zaxarbəyovlar rədd edilməmişlər bu işlərin intəhası [sonu] olmayacaqdır.

Mahal naçalniki:

Məlikabbasov [Bəhrəm bəy]

TEATRO VƏ MUSIQI

Mərhum cavan artistimiz Surxay Allahverdiyevin cənazəsi Mixaylovski xəstəxanadan götürülüb Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti və artist və artistkaları müşayiəti ilə qəbristana aparılıb dəfn edildi.

Mərhumun qəbri üstündə artist və artistkalar cərgə ilə durub “Uyma dünyaya sən çox da ey dili-qafil” nəğməsinə tərənnüm etdikdən sonra müdiriyyət tərəfindən Zülfüqar bəy dəxi bir nitq söyləyib fatihəxan oldular [Fatihə oxudular, dua etdilər]. Səhnə yoldaşları mərhumun vəfatı münasibətilə 600 manata qədər öz aralarında para toplayıb onun dəfninə xərc etdilər.

Artistlərimizdən Sarabski ilə Ağdamski cənabları bir müddət idi ki, naxoş idilər. İndi Sarabski sağalıb ayağa durubdur. Ağdamski isə sağalmağa üzrədir.

Üzeyir bəy Hacıbəyli cənabları tərəfindən “Dağıstan” namında bir balet rəqsi təsnif edilmişdir. Rəqs Hacıbəyli müdiriyyəti artistləri tərəfindən hazırlanıb bu günlərdə mövqeyi-tamaşaya vəz ediləcəkdir [qoyulacaqdır].

İDARƏYƏ MƏKTUB

Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə dair

Keçən gün şubatin 8-də axşam saat 6-da müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin birinci iclası vəqə oldu. Neçə mühüm məsələlər qət və həll olandan sonra, Cəmiyyəti-Xeyriyyənin sədri Qasım Qasimov cənabları mərhumə validəsi və mərhumə qayınanası üçün ehsan bəbindən Cəmiyyəti-Xeyriyyənin nəfinə [xeyrinə] 5 min manat ianə mərhəmət edib cəmiyyət idarəsinin savabdidi [razılığ] ilə fəqərəyə təqsim olunmağın [paylanmasını] rica etdi və həman halda İsmayıl bəy Səfəraliyev cənabları 2 min manat məclisə təqdim edib ittila [xəbər] verdi ki, şirni məclisində min manat Əliabbas Sultanov və min manat Həsən Ağayev cənabları fəqərəyə təqsim olunmaq üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə nəfinə ianə veriblər.

Bu qisim ianələri camaatıma ittila verib xahiş edirik ki, ehsanətdə və ya toy məclislərində Cəmiyyəti-Xeyriyyənin nəfini dəxi nəzərə alıb imkan qədərində ianə verməklə bəzli-hümmət etsinlər [hümmət sərf etsinlər] ki, Cəmiyyəti-Xeyriyyə fəqərənin güzəran və məişətlərinin təmin və təxfifinə [yüngülləşdirilməsinə] sərf etsin.

Şeyxülislam Axund Ağa Ağaalizadə

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor

Ağahüseyn Kazimov

Qayıdıb əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor

Samuil İzrailoviç Kopeliovıç

Daxili və əsəbi mərzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Elan

Hökumət mətbəəsi

Ümum kitab-füruşlara [kitab satanlara] və mağaza sahiblərinə elan edir ki, həmin mətbəə tərəfindən təzə və köhnə üsul ilə türkçə və rusca **divar təqvim** satışa qoyulmuşdur. Qiyməti 8 manatdır. Külli alıcılara 6 manat. Külli miqdarda mütəəllimlərə [şagirdlərə] məxsus əşya və dəftərlər dəxi satılır. Xahiş edənlər Birjavoy küçədə Skobelevin 17 nömrəli evində Hökumət mətbəəsinə yaxud Kolyubakinski küçədə 37 nömrəli evdə “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsinə müraciət edə bilərlər.

24-T

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

İnna lillahi və inna ileyhi raciun

səh. 137. “İnna lillahi və inna ileyhi raciun”: “Həqiqətən biz Allaha məxsusuq və həqiqətən Ona qayıdacağıq”. Bu ifadə, “Quran”ın Bəqərə surəsinin 156-cı ayəsinin bir hissəsidir. Ayə belədir: “O kəslər ki, başlarına bir müsibət gəldikdə, həqiqətən biz Allaha məxsusuq və həqiqətən Ona qayıdacağıq, deyərlər.”

Yanlış bir avaz

səh. 138. “...məmləkət xətri güdüldü”: qəzetdə “güdüldü” yerinə “görüldü” getmişdir.

səh. 139. “M. Ə.”: bu imza Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə məxsusdur.

Təəssürat

səh.142. “Halbuki müxaliflərin bez «kəməndləri» hökuməti dolaşdırdığı halda, neft «atəşləri» də yandırır, buğda «güllələri» də yağış kimi yağır.”: bez (parça) paylanmasında qanunsuzluq iddiaları, qanunsuz neft ticarəti və Türk Komandanlığının tədarük etdiyi buğda ehtiyatının dağıdılması haqqında sorğular nəzərdə tutulur.

“Ağamalızadə”: qəzetdə “Ağaalizadə” getmişdir.

“Sədiyi-əleyhir-rəhmənin”: “Sədinin – ona rəhmət olsun”. XIII əsrdə yaşamış fars şairi Şirazlı Sədi nəzərdə tutulur.

“Vəqte-zərurət çu nəmanəd qoriz / Dəst begir əz sərə şəmşire-tiz”: (farsca) “Qaçmaq yolu bağlanıbsa, zəruri olanda / İti qılincin qəbzəsindən yapış.”

səh. 143. “...məmləkətimiz böyük bir bəladan qurtuldu.”: qəzetdə “bir” yerinə “bu” getmişdir.

“Hərçi bada bad”: necə qurtaracağı bəlli olmayan bir iş girişdikdə işlədilən ifadə; “nə olar, olar”.

Elan

Mart hadisətindən bu anadək qapalı qalan Ramani Müstəhlilər Cəmiyyəti “Camaat” dükanı bununla hamı üzvlərinə xəbər verir ki, həmin fevral ayının 4-ündə, saat 2-də, cümə günü Ramani kənd divanxanası olan binada vəqə olacaq iclasa təşrif gətirsinlər.

Müzakirə olunacaq məsələlər məlum olacaq. İclas 4-üncü dəfə çağrıldığına görə hər nə üzv gəlsə qanuni hesab olacaq.

2678

OPERA

AXŞAM TAMAŞASI

“Mikado” teatrosunda Malakan bağının yanında Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy Hacıbəyli müdiriyyəti düşənbə [bazar ertəsi] günü cəmədiyələvvəl ayının 9-unda 1337 sənəsi (fevralın 10-unda 1919 sənədə)

“Mikado” teatrosunda

müdiriyyətin aktyorları tərəfindən bu mövsümdə üçüncü dəfə olaraq təntənəli bir surətdə mövqeyitamaşaya qoyulacaqdır Üzeyir bəy Hacıbəylinin yazmış olduğu məşhur

O OLMASIN BU OLSUN

operettası 4 pərdədə.

Məşhədi İbadın rolunu bu mövsümdə birinci dəfə olaraq məşhur artist Ələkbər Hüseynzadə, hammalın rolunu

Rza Darablı ifa edəcəkdir.

Xor, oyunçu qızlar və qeyriləri.

Böyük musiqi orkestri Müslüm bəyin təhti-idarəsində [idarəsi altında].

Biletlər indidən teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 8-in yarısında.

Dirijor: Müslüm bəy Maqomayev.

Müdür: Üzeyir bəy Hacıbəyli.

Müvəqqəti müdür:

Hacıbəyli Üzeyir bəy

“Üzeyir”: bu imza Üzeyir Hacıbəyliyə məxsusdur.

Teleqraf xəbərləri

səh. 144. “General Dot”: güman ki, general Luis Bota olmalıdır.

“Transvaal və Oranj cümhuriyyətləri”: XIX əsrin ikinci yarısı və XX əsrin əvvəllərində Afrikanın cənubunda mövcud olmuş müstəqil dövlətlər olan Transvaal (yaxud Cənubi Afrika Respublikası) ilə Oranj Dövləti (yaxud Azad Oranj Dövləti) nəzərdə tutulur.

“Burlar” [Boere]: Cənubi Afrika afrikanerlərinin subetnik qrupu.

“senator Lodj”: Amerikanın siyasi xadimi Henri Kebot Lodj nəzərdə tutulur. Qəzetdə “Lodj” yerinə “Dojd” getmişdir.

“Mərkəzi Avropa dövlətləri”: Birinci Dünya müharibəsinin tərəflərindən biri olan İttifaq Dövlətləri (Almaniya, Avstriya-Macaristan, Osmanlı İmperiyası, Bolqarıstan) nəzərdə tutulur.

“Müttəfiqlər”: I Dünya müharibəsinin tərəflərindən biri olan Antanta bloku (Böyük Britaniya, Fransa, Rusiya) nəzərdə tutulur.

səh. 145. “Kayzer”: Alman imperatoru II Vilhelm nəzərdə tutulur.

Cəmiyyəti-Xeyriyyə

səh. 147. “Hümmətül-rical təqlül-cibal”: “Kişilərin hümməti dağları yerindən oynadar” (ərəbcə)

Azərbaycanda

səh. 149. “Qatallıların”: güman ki, “Qapanlıların” olmalıdır və Tərtərin Qapanlı kəndinin sakinləri nəzərdə tutulmuşdur.

Elan

səh. 151. “İclas 4-cü dəfə çağırıldığına görə...”: güman ki, “2-ci dəfə” olmalıdır.

Çərşənbə axşamı, 11 fevral 1919-cu il, nömrə 111

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Səşənbə, 10 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 11 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Ağadadaş və Ələkbər Məhəmmədovlar özlərinin istəkli qardaşı **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatin [fevralın] 9-uncu gecəsində fəciyanə [faciəvi] bir surətdə qətl edildiyini öz dost və qövmlər-əqrəbalarına kamali-hüznə xəbər verirlər.

Mərhumun cənazəsi özünün Vrangelski küçədəki 6 nömrəli evindən qaldırılıb bu gün, şubatin 11-ində “Şah məscidi”nə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Mina xanım uşaqları ilə öz mehriban və istəkli şövheri [əri] **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatin 9-uncu gecəsində zalım qatillər tərəfindən öz evində fəciyanə bir surətdə qətl edildiyini yəs [matəm] və ələmlə öz dost-aşna və qövmlər-əqrəbalarına xəbər verirlər.

Mərhumun cənazəsi özünün Vrangelski küçədəki 6 nömrəli evindən qaldırılıb bu gün, şubatin 11-ində “Şah məscidi”nə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Şərq-Qafqaz Neft Ticarəti və Səhmdaran [Səhmdarlar] şirkətinin baş kantoru

xidmətkarları özlərinin unudulmaz və mehriban müdirləri **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatin 9-uncu gecəsində öz evində zalım qatillər tərəfindən fəciyanə bir surətdə qətl edildiyini kamali-hüznə və təəssürlə xəbər verirlər.

Mərhumun cənazəsi özünün Vrangelski küçədəki 6 nömrəli evindən qaldırılıb bu gün, şubatin 11-ində “Şah məscidi”nə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Əli bəy və Sona xanım uşaqları öz əziz yoldaşları **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** şubatin 9-uncu gecəsi öz evində cəbbar və zalım qatillər əli ilə fəciyanə qətl edildiyini yəs və ələmlə öz dost-aşnalarına hüzn-ələmlə xəbər verirlər.

Mərhumun cənazəsi özünün Vrangelski küçədəki 6 nömrəli evindən qaldırılıb bu gün, şubatin 11-ində “Şah məscidi”nə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Şərq-Qafqaz Neft Ticarəti və Səhmdaran şirkəti idarəsi öz müdiri (direktoru) **Nəcəfqulu Məhəmmədovun** zalım qatillər əli ilə şubatin 9-uncu gecəsi öz evində fəciyanə qətl edildiyini hüzn və